

İmadəddin Nəsimi - 650

Sən bu cahana sığmadın

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev böyük Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri İmadəddin Nəsiminin anadan olmasının 650 illik yubileyi münasibətilə 2019-cu ili "Nəsimi ili" elan etdi, yubileyin Azərbaycan Respublikasında dövlət səviyyəsində geniş qeyd edilməsi haqqında fərman imzaladı.

Nəsimi insanın özəmətinə, insani məhəbbəti və şəxsiyyətin azadlığını tərənnüm edib. Anadilli şeirin humanist ideyalarla, yeni məzmun, deyim tərzini və bədii lövhələrlə daha da zənginləşməsində misilsiz xidmətləri vardır. Nəsiminin mənbəyini xalq ruhundan almış poetik üslubu orta əsrlər Azərbaycan dilinin mənə imkanlarını bütün dolğunluğu və rəngarəngliyi ilə əks etdirir. Sənətkarın yaradıcılığı türkdilli xalqların bədii-ictimai fikrinin inkişafına qüvvətli təsir göstərmişdir.

Şərqi dahi mütəfəkkir şairlərindən biri siyasi, ictimai, əxlaqi mövzularında əsərləriylə "söz mülkünün sultanı" olan Nəsimi sufizmin əsasını təşkil edən hurufilik ideyalarının təbliğatçılarından biri idi. Nəsimi Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində ana dilində yaranan fəlsəfi qəzəlin banisi olub. Nəsiminin bədii yaradıcılığı Azərbaycan poeziyasının və ədəbi dilinin inkişafında mühüm bir mərhələdir. Nəsiminin yaradıcılığı dilçilik, xüsusilə Azərbaycan türkcəsinin tarixi inkişafını öyrənmək baxımından müstəsna əhəmiyyətə malikdir.

Otan ilin noyabr ayının 19-da Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda (MDBMI) Nəsiminin büstü qoyuldu. Bu, Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı və Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyinin dəstəyi ilə Moskvada keçirilən "Nəsimi - poeziya, incəsənət və mədəniyyət festivalı" çərçivəsində baş tutub. Nəsimi dünya poeziyasının ən kamil nümunələrini yaradıb, insanın özəmətinin, insani məhəbbətinin və şəxsiyyətinin söz cəfəkeşi olub. Nəsiminin yaradıcılığı milli-mənəvi varlığımızın ayrılmaq tərkib hissəsidir. İnsanın qüdrətini tərənnüm edən Nəsiminin poeziyasında mübarizə ruhu vardır. O, üsyankar şeirləri ilə haqqa qovuşan kamil insan olmaq uğrunda inadla mübarizə aparmışdır. Şairin fikrincə, ilahi varlıq səviyyəsinə yüksələn, böyük mənəvi sərvət olan kamil insan ədalətli cəmiyyət yaratmağın da real əsasını təşkil edir. İmadəddin Nəsimi yaradıcılığında ilhamla vəsf olunan kamil insan

Məndə sığar iki cahan, mən bu cahana sığmazam,
Gövheri laməkan mənəm, kövnu məkanə sığmazam.

Ərşlə fərşu kafu nun məndə bulundu cümlə çün,
Kəs sözünü və əbsəm ol, şərhu bəyanə sığmazam.

Kövnu məkandır ayətim, zati dürür bidayətim,
Sən bu nişanla bil mənə, bil ki, nişanə sığmazam.

Kimşə gümanə zənn ilə olmadı həqq ilə biliş,
Həqqi bilən bilir ki, mən, zənnü gümanə sığmazam.

Surətə baxu mənini surət içində tanı kim,
Cism ilə can mənəm, vəli cism ilə canə sığmazam.

Həm sədəfəm, həm inciyəm, həşru sirat ədinciyəm,
Bunca qumaşu rəxt ilə mən bu dükənə sığmazam.

Gənci-nihan mənəm mən uş, eyni-ayan mənəm, mən uş,
Gövheri-kan mənəm mən uş, bəhrəvu kanə sığmazam.

Gərçi mühiti-özəməm, adım adəmdir, adəməm,
Dar ilə künfəkan mənəm, mən bu məkanə sığmazam.

Can ilə həm cahan mənəm, dəhriyəm həm zaman mənəm,
Gör bu lətifeyi ki mən, dəhru zəmanə sığmazam.

Əncüm ilə fələk mənəm, vəhy ilə həm mələk mənəm,
Çək dilinivü əbsəm ol, mən bu lisanə sığmazam.

Zərrə mənəm, günəş mənəm, çar ilə pəncu şeş mənəm,
Surəti gör bəyan ilə, çünki bəyanə sığmazam.

Zat iləyəm sifət ilə, qədr iləyəm bərat ilə,
Gülşəkərem nəbat ilə, bəstə dəhanə sığmazam.

Nar mənəm, şəcər mənəm, ərşə çıxan həcər mənəm,
Gör bu odun zəbanəsin, mən bu zəbanə sığmazam.

Şəms mənəm, qəmər mənəm, şəhd mənəm, şəkər mənəm,
Ruhi-rəvan bağışlaram, ruhi-rəvanə sığmazam.

Gərçi bu gün Nəsimiyəm, haşimiyəm, qureşiyəm,
Bundan uludur ayətim, ayətü şanə sığmazam.

obrazı orta əsr Azərbaycan şeirində bədii sözlə yaradılmış özəmətli insan heykəlidir.

Nəsiminin qəzəlləri sevgi andı, sədaqət, vəfa harayı kimi oxunur. Hər misra, bütövlükdə qəzəl uca göylərin məhrabı olan eşq haqqında dünyəvi düşüncənin sözlə (şeyriyyət,

poetika) təsdiqidir.

*Dilbərə, mən səndən ayrı
təndə canı neylərəm?
...Mən sənə bimarınam,
özgə dəvanı neylərəm?*

Nəsiminin yaratdığı cinaslar həm poetik dəyəri ilə seçiyəvidir, həm də oxunaqlılıqla:

Xəyalinə, xəyalı nə:

*Düşdü yənə dəli könül
gözlərinin xəyalinə,
Kim nə bilir bu könlümün
fikri nədir, xəyalı nə?*

Böyük əqidə sahibi İmadəddin Nəsiminin "Məndə sığar iki cahan, mən bu cahana sığmazam" qəzəli şairin mükəmməl avtoportretidir deyənələr nə qədər haqlıdır!

Orta əsrlər Azərbaycan lirikasını bənzərsiz bədii təsvir və ifadə vasitələri ilə zənginləşdirən, təsvir və ifadə vasitələrindəki yeniliklər, bəzən hər misrada bir neçə təşbeh qəzəli təkrarsız sənət nümunəsinə çevirir.

Seyid İmadəddin Nəsimi böyük mütəfəkkir şair idi.

Bir şeir xiridarı Əbdül-rəhman Camidən şeir mülkünün peyğəmbərlərinin kimliyini soruşur. Cami Firdovsini, Sədi Şirazini, Hafiz Şirazini, Xəyyəmi, Cəlaləddin Rumini nişan verir. Şeir xiridarı təəccüblə "Bəs Nəsimi?", - deyə soruşur. Cami soyuqqanlıqla "Sən şeir Allahını soruşmadın axı", - deyə cavab verir...

"Tükənməyən, sonu olmayan kainatda" söz kainatı yaratmışdı Nəsimi...

Azərbaycan əsgərinin mübarizliyində Nəsimilik var...

Azərbaycan əsgərinin qətiyyətinə Nəsimilik var...

Azərbaycan əsgərinin cəsarətində Nəsimilik var...

Azərbaycan əsgərinin dönməzliyində Nəsimilik var...

Nəsimi kamillik şairiydi, ucalıq (ucalıqın) şairiydi. İlahi enerjinin söz daşıyıcısının Nəsimisiydi Nəsimi.

Yaradıcılığı nəsim qüdrətliydi Nəsiminin; nəsim hər yerdə ola bilir (və olur!)

"Həqq (həqiqət) mən-dədir", - deyən Nəsimi həqiqətin (həqiqət uğrunda mübarizənin (bəşəriyyətin) şairiydi.

Həllac Mənsurluğun, Nəimiliyin zərrəsiydi Nəsimi...

*Səndə sığar ikən cahan
sən bu cahana sığmadın,
Şərhin bəyanı ayrı cür,
şərhi-bəyanə sığmadın.
Zaman-küskün, məkan-bəstə,
əslərin insafı yox,
"Ənəlhəqq"i həqqı bildin,
sözə - məkanə sığmadın.
Söz - yaradan, söz yaratdın,
kainat bildin sözü sən,
Kürreyi-ərzin bəzəyi
Azərbaycana sığmadın!..*

"Azərbaycan Ordusu"